

- ▶ Всяко дете има право да бъде зачитано и уважавано!
- ▶ Всяко дете има право на развитие и закрила!
- ▶ Всяко дете има право да расте в семейна среда или в среда, близка до семейната!
- ▶ Всяко дете има право да участва пълноценно в живота на семейството си, в културния и социален живот!
- ▶ Всички деца имат равни права!
- ▶ Правата на човека започват с правата на детето!

ОМБУДСМАН
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София, п.к. 1202, ул. „Георг Вашингтон“ № 22
Тел.: +359 2 / 81 06 955
Факс: +359 2 / 81 06 963
priemna@ombudsman.bg; www.ombudsman.bg

ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

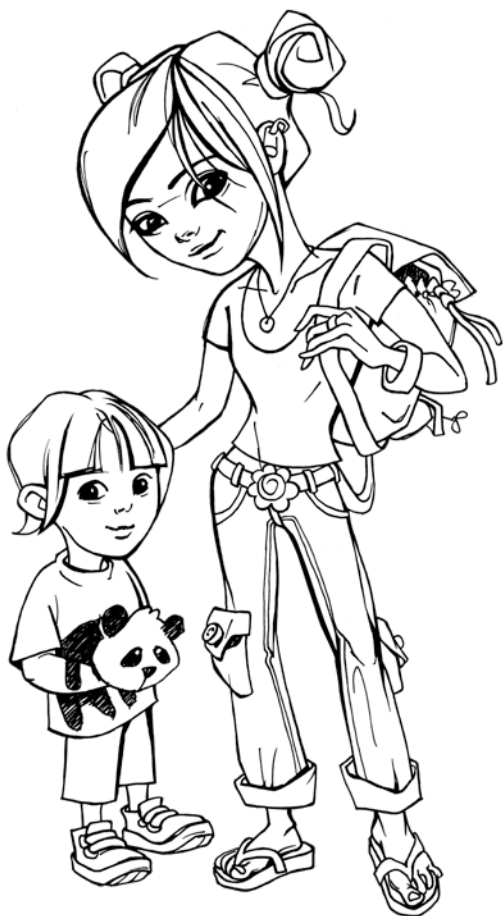
ОМБУДСМАН
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

24 часа

ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Разяснение на Конвенцията
на ООН за **правата на**
детето и прочит за
деца и възрастни

ОМБУДСМАН
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

24 часа

София, 2017 г.

Второ преработено
и допълнено издание

Всяко дете има право на обич, внимание и грижа

Всяко дете има право да бъде щастливо

Книжката „Правата на детето“ е издадена през 2010 г. от първия национален омбудсман на Република България г-н Гиньо Ганев. Сега аз и моят екип в рамките на Националната кампания „Нашето дете 2017“ подготвихме второ преработено и допълнено издание. В нея ще намерите много и полезна информация за вашите права, за омбудсмана и децата, за органите за закрила, за законите и за Конвенцията на ООН за правата на детето.

Още при встъпването ми в длъжност като омбудсман обещах, че защитата на правата на децата ще са мой основен приоритет. Нарекох този приоритет „В нашите ръце“, защото наистина от нас, възрастните, зависи да осигурим подкрепа и необходимите условия за развитие на техния потенциал – на децата в институции и извън институции, на децата на разведени родители, на децата в риск и в конфликт със закона, на „самотните деца“ – тези, чиито родители са на гурбет в чужбина и са оставени на грижите на други хора, на всяко едно дете в България. Решенията на проблемите на децата, както и закрилата на техните права са отговорност на всички. Отношението на едно общество към децата е показателно за отношението му към бъдещето.

Обществената среда, която искаме да изградим за децата си, трябва да се основава на уважението, на достойнството и на зачитане различията на всяко дете. Среда, непримирима към насилието над деца, която се стреми да гарантира щастливо детство на всяко дете. В основна грижа на обществото ни трябва да се превърнат детското благосъстояние и благополучие, както и правото на всяко дете на семейство и на семейна подкрепа. Да помогнем на всяко дете да се чувства ценено и да вярва в способностите си.

Убеден привърженик съм, че институциите трябва да са близо до децата, да ги чуват и да ги разбират. Това обаче е възможно само ако ние, възрастните, се научим да възприемаме децата като наши партньор при обсъждането на въпросите, които ги засягат.

Искрено се надявам, че тази книжка ще се превърне в енергичен и вълнуващ процес на четене и обсъждане сред децата и техните родители, близки, приятели и учители. Чрез нея искам да подкрепя децата и младите хора в познаването и осъзнаването на правата им, което да се превърне и в отговорности както към собствените права, така и към правата на всяко дете и на всеки човек.

Благодаря на всички, които ме подкрепят в мисията ми на омбудсман за защитата на правата и интересите на всяко българско дете.

На моите първи детски посланици – Ния, Ема, Ивана и Ивета, които участваха и в редакцията на книжката.

На УНИЦЕФ–България, на неправителствените организации, работещи в сферата на правата на детето, за партньорството и за куража да променят съдбите на децата ни, на институциите, които полагат усилия, за да гарантират най-добрия интерес на всяко дете.

Посвещавам тази книжка на всички деца, като им благодаря за срещите, за прекрасните идеи и усмивки, за силата да бъдат мои учители в надеждата.

Юли 2017 г.

**Мая Манолова
Омбудсман на Република България**

Конвенция на ООН за правата на детето

Приета от Общото събрание на Организацията на Обединените нации на 20.11.1989 г.

Ратифицирана от Великото народно събрание на Република България на 11.04.1991 г. Съгласно българската Конституция тя става част от вътрешното право на страната ни.

Конвенцията е международен договор в областта на правата на човека, подписана от почти всички държави в света. Тя е споразумение между държавите, че се задължават да се подчиняват на едни и същи закони по въпросите на децата. Когато една страна подпише и ратифицира (утвърди) конвенцията, тя става неин юридически ангажимент и при всички свои действия тя се ръководи от разпоредбите ѝ. Често държавата адаптира и променя законодателството си, за да подкрепи прилагане на целите на конвенцията.

Конвенцията се основава на Всеобщата декларация за правата на човека на ООН от 1959 г., която е провъзгласила, че децата имат право на специални грижи и помощ.

Конвенцията съдържа ангажиментите на държавите към децата. Нейните 44 члена ясно показват кои са тези ангажименти. В нея се уреждат всички граждански, политически, социални и икономически права на детето, които се прилагат при спазване на четири ръководни принципа:

- ▶ недопускане на дискриминация;
- ▶ най-добрият интерес на детето е първостепенно съображение по всички въпроси, засягащи детето;
- ▶ всяко дете има право на живот, оцеляване и развитие;
- ▶ право на децата на участие и изслушване.

От тези принципи се ръководят действията на всички заинтересовани страни, включително и на самите деца при реализиране на техните права на оцеляване, развитие, закрила и участие.

Към Конвенцията са приети три факултативни протокола. Нашата страна се е присъединила към два от тях:

- ▶ Факултативен протокол за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт;
- ▶ Факултативен протокол относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография;
- ▶ Трети факултативен протокол относно процедурата за подаване на жалби към Комитета по правата на детето (протокол за процедурата по комуникация), към който България е в процес на присъединяване.

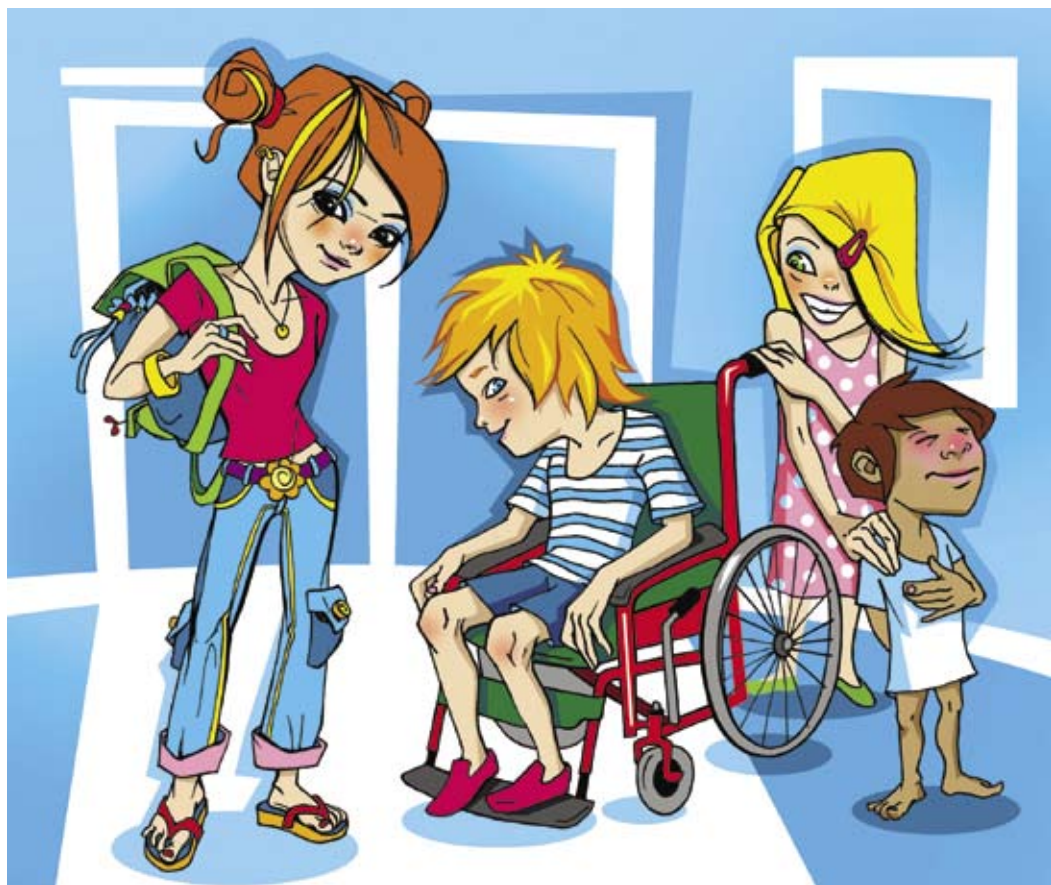

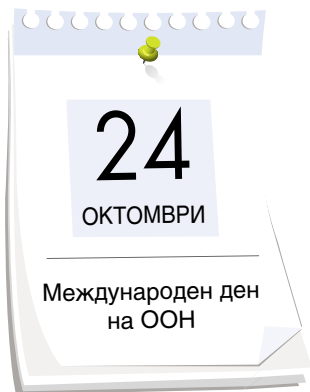
Права на детето и защо е важно да ги знаеш

Твоите детски права са основни човешки права, като към тях има допълнителна защита и грижи, от които ти се нуждаеш, за да можеш пълноценно да израснеш и да поемеш своята отговорност в обществото.

Независимо къде живееш, какъв език говориш, какви са твоите родители, какво работят, каква е тяхната религия, дали си момче или момиче, дали си със специални потребности, или принадлежиш към малцинствена група, ти имаш равни права с всички деца и не трябва да има различно отношение към теб. Никои няма право да нарушава или накърнява твоите права, както и ти трябва да се научиш да уважаваш правата на другите.

Изучавайки и разбирайки правата си, ти ще придобиеш умения и способности да ги защитаваш по един демократичен и справедлив начин. Това ти дава възможности да развиеш в себе си отношение към равенството между децата, човешкото достойнство и толерантността.

„Правата на детето са в основата на силно, но и справедливо общество. Ако поставим интересите на всяко дете в центъра на нашата програма за бъдещето, ние не само изпълняваме дълга си към правата на децата, но и градим собственото ни бъдеще.“

*Антъни Лейк,
изпълнителен директор на UNICEF*

UNICEF е Детският фонд на Организацията на Обединените нации, създаден през 1946 г. с единодушното решение на държавите членки. През 1965 година UNICEF получава Нобелова награда за мир.

Днес, повече от 70 години след създаването си, UNICEF е най-силният застъпник за правата на децата в света и водеща организация, работеща в над 190 страни. Работата на UNICEF се ръководи от Конвенцията за правата на детето.

Неотменната мисия на UNICEF е да обедини света, за да гарантира правото на всяко дете на здраве, образование, равенство и закрила!

УНИЦЕФ–България

София –1504, бул. ”Княз Александър Дондуков,, № 87

Тел.: +359 2 / 96 96 208

Факс: +359 2 / 96 96 209

<https://www.unicef.bg>

Зачитане и осигуряване на правата ти

Българското правителство и институциите имат отговорността да зачитат и осигуряват твоите права, признати от Конвенцията на ООН, във всички сфери на обществения живот. Затова те предприемат действия, с които гарантират грижа и закрила, необходими за твоето благосъстояние, и осигуряват подходяща икономическа, социална и културна среда, образование, подкрепа и сигурност, за да развиеш своите способности. Приемат нови закони и разработват политики с цел пълното прилагане на Конвенцията.

В Република България има изградена система от органи за закрила на твоите права и интереси, към които можеш да се обърнеш, когато се почувстваш застрашен или искаш съвет. При всички свои действия тези органи за закрила трябва да зачитат правата и отговорностите на твоите родители и на хората, които се грижат за теб, като им помагат и ги подкрепят.

„Развитието на децата и защитата на техните права е национален приоритет, изискващ концентрация на ресурси, постоянно политическо и обществено внимание и максимална координация на политики.“

Национална стратегия за детето, 2008-2018 г.

Омбудсманът и децата

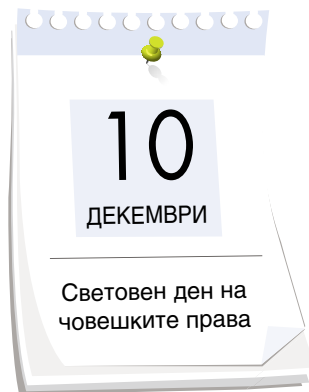
Омбудсманът на Република България защитава правата на гражданите, а децата имат най-голяма нужда от специално внимание и защита на техните права, затова Законът за омбудсмана му е възложил отговорности да защитава твоите права и интереси.

Омбудсманът следи за изпълнението на Конвенцията за правата на детето на ООН. Оказва влияние върху действията и политиките на отговорните институции, за да станат те по-ефективни и благоприятни за теб и твоето семейство. При необходимост прави предложения за промяна на закони. Изготвя специални доклади за положението на правата на различни групи деца, за да се предприемат действия от органите за закрила и от правителството. Организира кампании и мобилизира обществен ресурс.

Мисията на омбудсмана е да направи правата и интересите на децата по-видими за държавата и обществото, като работи за това заедно с децата, родителите, неправителствените организации и институциите.

За омбудсмана е много важно твоето мнение и виждането ти за правата, как те да бъдат по-защитени, как да се променя средата, в която ти се развиваш. Затова, ако нещо те притеснява, има някакъв риск за теб, искаш да поговориш за насилието, за агресията, за училището, в което учиш, за болницата, в която се лекуваш, за проблеми в семейството или на улицата, свържи се с омбудсмана и можеш да разчиташ на подкрепа.

Омбудсман на Република България

Омбудсманът е висш и независим конституционен орган, който се избира от Народното събрание за срок от пет години. Той защитава правата и свободите на гражданите, когато те се нарушават или застрашават от действията или бездействията на органите на държавната и местната власт, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги, затова той е посредник между гражданите и институциите.

Омбудсманът изпълнява функциите си, като приема и разглежда жалби и сигнали от гражданите и прави проверки по тях. Когато установи нарушения на правата на гражданите, отправя препоръки и излиза със специални становища. Всяко физическо лице без разлика на гражданство, пол, възраст, политическа принадлежност или религиозни убеждения може да се обърне към омбудсмана и да подаде жалба.

Подчертано значение има омбудсманът като защитник на правата на детето, на правата на хората с увреждания и на всички уязвими групи.

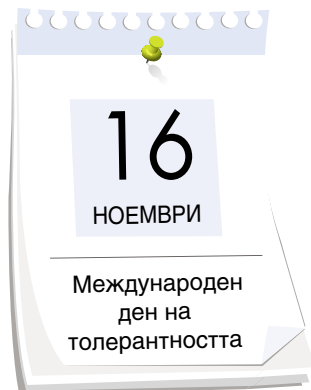
София - 1202, ул. „Георг Вашингтон“ № 22

Тел.: +359 2 / 81 06 955

Факс: +359 2 / 81 06 963

<http://www.ombudsman.bg/>

България е приела специален Закон за защита от дискриминация, който гласи:

„Забранена е всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакъв други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.“

Комисия за защита от дискриминация, създадена през 2005 г. с приемането на Закона за защита от дискриминация.

Комисията е специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване равенство на възможностите. Всеки гражданин може да се обърне към Комисията и да поиска защита от дискриминация.

София – 1125

Бул. „Драган Цанков“ № 35

Тел.: +359 2 / 80 73 030

<http://www.kzd-nondiscrimination.com>

Недопускане на дискриминация

Твоята държава трябва да зачита и осигурява правата ти, като взема подходящи мерки за осигуряване на закрилата ти от всички форми на дискриминация.

Никое дете не бива да се третира несправедливо или неравностойно заради произхода, цвета на кожата, пола, езика, религията, социалното или икономическото положение, увреждане или заради тези на твоите родители или на законните си настойници.

Затова и принципът „недопускане на дискриминация„ е водещ при всяко действие и решение на специалистите, работещи в областта на права на детето.

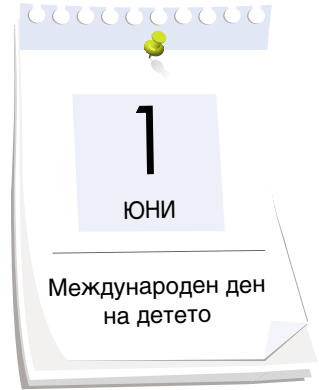

Закон за закрила на детето

„Най-добър интерес“ е преценка на:

- а) желанието и чувствата на детето;
- б) физическите, психическите и емоционалните му потребности;
- в) възрастта, пола, миналото и други характеристики;
- г) опасността или вредата, която е причинена на детето или има вероятност да му бъде причинена;
- д) способността на родителите да се грижат за дете.

Висшите интереси на детето

Твоите интереси са от първостепенно значение във всички действия, отнасящи се до теб, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи. Когато те вземат решение, което те касае, трябва винаги да мислят за това как то ще се отрази на твоето развитие и благосъстояние, като вземат предвид правата и отговорностите на твоите родители или на други лица, отговорни за теб по закон.

Най-добрите интереси са твоето здраве, качествено образование, чувството ти, че растеш в семейство и държава, които уважават твоите права и полагат усилия те да бъдат защитени.

Оценяването на най-добрият ти интерес се прави при всеки един случай, с оглед на конкретни обстоятелства, свързани с твоите индивидуални способности, с възрастта, пола, степента на зрялост, опитност, увреждане, както и социалната и културната ти среда.

Съветът на Европа – международна политическа организация на страните от Европа, която насърчава сътрудничеството между всички държави в Европа в областта на правото, човешките права, демократичното развитие и културното сътрудничество. Една от програмите на Съвета е: „Да изградим Европа за и с децата.“

Комитетът на министрите прие нова Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2016–2021 г.). Тя беше лансирана на конференция на високо равнище в София на 5 и 6 април 2016 г. и след това всички я познават като Софийската стратегия за правата на детето.

Зачитане на възгледите на детето

Право на детето на свобода на изразяване

Ти имаш право да формираш свои собствени възгледи, правото да ги изразяваш свободно по всички въпроси, отнасящи се до теб, като на тях следва да се придава значение, съответстващо на възрастта и зрелостта ти. Никой няма право да омаловажава твоето мнение.

Държавата трябва да те насърчава и да ти осигурява среда, която да дава възможност да упражняваш това свое право, като променя своето законодателство и политики. Трябва да се предприемат стъпки, за да се интегрира участието на децата във всички области, които ги засягат.

Имаш право да бъдеш изслушван при всички съдебни и административни процедури, отнасящи се до теб. Тези процедури трябва да бъдат адаптирани за теб и да са съобразени с възрастта и зрелостта ти.

Имаш право на ефективни процедури за подаване на жалба във всички сфери на твоя живот – в семейството, в случаите на алтернативна грижа, във всички институции, които имат отговорности към теб и твоите права. Омбудсманът е една от тези институции, която реагира на тревоги и проблеми на децата и ти винаги можеш да се обърнеш към него. Научи как от специалния видеоклип, който омбудсманът направи заедно с популярни и обичани лица.

Научи повече - #нашето дете

„Аз съм Мая Манолова и съм омбудсман на Република България. Трудна думичка, но нека да поговорим за нея. Защиствам правата на гражданите, а децата имат най-голяма нужда от специално внимание и защита на техните права. Затова, ако нещо ви притеснява, можете да се свържете с мен и да поговорим – за насилието, за агресията, за училището, за болницата, в която се лекувате, за проблемите в семейството. И можете да разчитате на подкрепа. Ако нямате телефон можете да споделите със своя учител и да го помолите за съдействие. Или да потърсиш подкрепата на друг възрастен човек, на когото вярвате. И ако имате проблеми в училище, първо споделете със семейството си. Заедно се обадете по телефона, или изпратете писмо. Може и по интернет. Аз имам приемна, която работи всеки ден. Ако не можете да дойдете сами, помолете някой възрастен да ви придружи.“

Посланик на омбудсман за защита на правата на децата – това е първият проект на националния омбудсман, който е свързан с активно включване на децата като експерти по различни теми. Защото

децата най-добре знаят от какво се нуждаят.

Права и отговорности на детския посланик:

▶ да помага на другите деца да се запознаят с правата си, да говорят за тях и да ги защитават;

▶ заедно да обсъждат идеи за подобряване на средата в училище, квартала, местата за игри и да ги представят пред възрастните, които могат да правят промени;

▶ да насърчава децата

Правото на детето на участие

Какво е детско участие? Това е информирано и доброволно включване на децата, в това число на деца от маргинализирани групи, деца на различна възраст и с различни способности, във всички въпроси, които ги засягат пряко или косвено. Правото на детето да бъде изслушвано е регламентирано в член 12 на Конвенцията на ООН за правата на детето, който гласи, че всяко дете има право да изрази своето мнение по всички въпроси, които го засягат, включително при съдебни или административни производства, и неговото мнение трябва да бъде взето предвид със съответната дължима тежест. /UNICEF/

Правото ти на участие трябва да бъде гарантирано:

- ▶ в процедурите за закрила /грижа/ и осиновяване;
- ▶ при упражняването на родителските права и достъпа до гражданско производство;
- ▶ по въпросите, свързани с образованието;
- ▶ при осигуряването на здравни грижи/съгласие за лечение;
- ▶ в семейството;
- ▶ в процедури за убежище и имиграция;
- ▶ в наказателно производство;
- ▶ в други граждански и административни производства.

Твоето мнение е важно!

Какво е за теб правото на участие? – попитахме Ния, детски посланик на омбудсмана:

„Всяко дете да има право на глас и на участие при вземане на решения по въпроси, които засягат живота му.

Държавата трябва да насърчава, включва и осигурява реалното и смислено участие на децата. Това е от основно значение, за да се гарантира осъществяването на другите права на детето.“

да вярват в себе си, да се стремят към мечтите си и смело да гледат в бъдещето;

▶ да съдейства за популяризиране на ролята на омбудсмана като защитник на правата на децата и

да помага на децата да се обръщат към него.

Всяко дете, което иска да поеме тази отговорност, може да напише писмо до омбудсмана, като в него накратко разкаже за себе си и защо

иска да стане детски посланик. Омбудсманът ще се свърже с теб.

e-mail:
press@ombudsman.bg

или на адрес:
София -1202, ул.
„Георг Вашингтон“ № 22

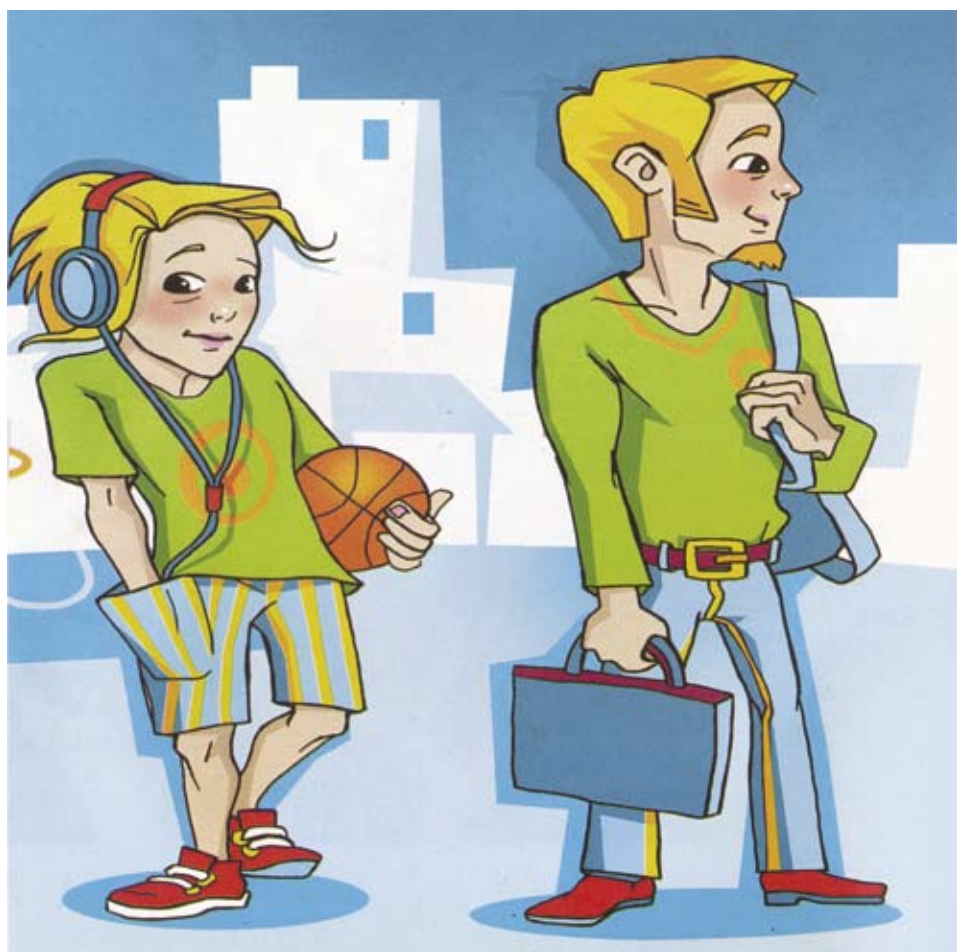

Семеен кодекс на Република България

Родителят има право и задължение да се грижи за физическото, умствено, нравственото и социалното развитие на детето, за неговото образование и за неговите лични и имуществени интереси.

Родителят отглежда детето, формира възгледите му и осигурява образованието му съобразно възможностите си в съответствие с нуждите и наклонностите на детето и с цел израстването му като самостоятелна и отговорна личност. Родителят няма право да използва насилие, както и методи на възпитание, които уронват достойнството на детето.

Родителят осигурява постоянен надзор по отношение на малолетното си дете и подходящ контрол на поведението на непълнолетното дете.

Ти и твоите родители

Имаш право да живееш и да растеш с родителите си. Семейната среда е най-благоприятна и сигурна за отглеждането и за развитието ти, а родителите са най-важните хора, които те обичат и те закрилят, но понякога изпитват трудности да се справят с родителската си отговорност. Затова те трябва да бъдат подкрепяни и насърчавани от органите за закрила, за да могат пълноценно да поемат своята отговорност за твоето благосъстояние.

За да можеш да развиеш своя пълен потенциал, ти трябва да растеш в среда на внимание, любов и грижа.

Родителите ти трябва да бъдат ангажирани с образованието ти, да се интересуват от живота ти в училището, да бъдат партньори с учителите.

Ти трябва да уважаваш и да цениш своите родители, както и членовете на разширеното си семейство.

Родителско ръководство

Семейството ти носи основната отговорност за теб, докато ти растеш, има отговорността да ти помага, за да се научиш правилно да използваш правата си и да уважаваш правата на другите.

Разделяне от родителите

Не трябва да бъдеш разделян от родителите си, освен ако това не се прави за твое собствено добро (напр., ако родителят ти те малтретира или те пренебрегва).

Ако родителите ти са разделени, имаш право да поддържаш контакт и с двамата, освен ако това не те наранява по някакъв начин.

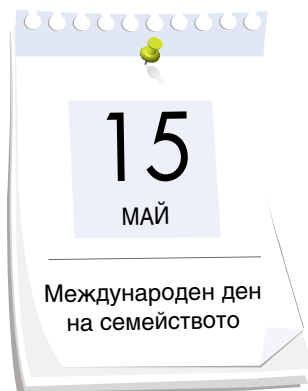
Събиране на семейство

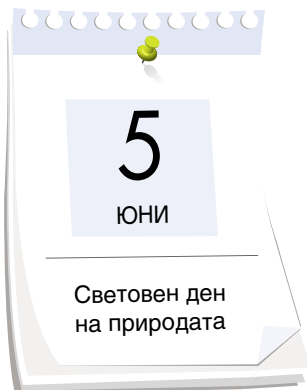
Ако родителите ти живеят в различни страни, трябва да имаш право да се придвижваш между тези страни, така че да можеш да поддържаш контакти с родителите си или да се съберете като семейство.

Ролята на семейството е свързана с изграждане на чувство за принадлежност, идентичност на детето и бъдещия социален индивид, както и неговата социализация и формирането му като личност.

В момента повечето съществуващи политики в България засягат родителите, но без да са обвързани в система от целенасочени действия за подкрепа.

Ето защо организациите – членове на Националната мрежа за децата, създадоха важен документ – „**Визия за семейна политика в подкрепа на децата и семействата в България**“, който омбудсманът подкрепя.

Право на детето на съответстващ жизнен стандарт

Трябва да живееш в добри условия, които да ти помагат да се развиваш физически, умствено, духовно, морално и социално. Първостепенна отговорност в осигуряването на това твое право имат родителите ти, в рамките на техните способности и финансови възможности. Правителството трябва да предприема необходимите мерки, за да подпомага родителите ти, ако не могат да се справят сами, като в случай на нужда предоставя материална помощ и програми за подпомагане.

Детето и околната среда

Можеш да се научиш как да защитаваш и подобряваш околната среда. Да се научиш как начина ти на живот се отразява на тази среда /например съхраняване на ресурсите, като вода, електричество, храна/. В общината, в която живееш, да участваш в различни детски и младежки инициативи, свързани с екология и околна среда, замърсявания на въздуха, промени в климата.

Да участваш в оценка на политиките и практиките на местното управление за осигуряване на здравословна и безопасна жизнена среда, както и да правиш предложение за подобряването ѝ.

„Община - приятел на детето“ е инициатива на UNICEF, с която се отличава град или община, активно ангажирани с правата на децата. В които гласовете, нуждите, приоритетите и правата на децата са неделима част от обществените политики, програми и решения. [Виж повече на: http://childfm.unicef.bg/bg](http://childfm.unicef.bg/bg)

Право на детето на живот, оцеляване и развитие

Ти имаш неотменното право на живот и твоята държава трябва да осигури оцеляването и развитието ти в максимално възможна степен. Да бъдат гарантирани оптимални условия за детството ти, за настоящия ти живот, в който да можеш да се подготвиш за самостоятелния си живот в свободно общество.

Ключова роля за твоето развитие имат твоите родители, но държавата има задължение да ги подкрепя. Защитата ти от насилие и експлоатация също е много важна за твоето оцеляване и развитие. Трябва да се предприемат различни мерки, ако има риск за живота и здравето ти от недохранване, от бедност, от социално изключване.

Трябва да бъдеш защитен от случаи на пътнотранспортни произшествия, от каквото и да е посегателство върху теб, от нещастни случаи, от детски бракове, от въоръжени конфликти. Затова трябва да бъдат прилагани навременни и ефективни мерки за превенция на такива случаи. Тези мерки трябва да бъдат обект на постоянно наблюдение и преразглеждане.

Национална мрежа за децата – обединение на 142 граждански организации от цялата страна, които работят със и за деца, започна работа по един амбициозен проект – да изгради Къща на децата в София. Това ще бъде едно споделено пространство, където деца, младежи, родители и професионалисти ще работят за по-щастливи, уверени, активни и успяващи деца в България.

Къщата ще предлага приятелска и развиваща среда за всички деца в България независимо от техния произход, възраст, семеен и социален статус.

Виж повече на: <http://nmd.bg/campaigns/kashta-na-detsata/opisanie/>

Етичен кодекс на българските медии

„Ще проявяваме специална отговорност за спазване на правата на децата, включително и правото им да бъдат чути.

Няма да се възползваме от тяхната неопитност и доверчивост.

Няма да публикуваме информация или снимки за личния живот на деца, освен ако това не е от значителен обществен интерес.

Няма да разкриваме самоличността на деца, попаднали в беда или засегнати от престъпления, когато това може да им навреди.

Ще избягваме да интервюираме деца без съгласието на възрастни, отговарящи за тях.“

Национален съвет за журналистическа етика

Правото на гетето на неприкосновеност на личния живот

Никой няма право да се намесва произволно или незаконно в твоя личен живот, семейство, дом или кореспонденция, нито на посегателство върху твоята чест и име. Това право е уредено в чл. 16 от Конвенцията и се прилага за всяко дете без дискриминация.

Медиите трябва да зачитат твоето право на неприкосновеност на личния живот и да не огласят информация за теб, която би ти навредила. Ти имаш право на защита от такава намеса. Можеш да се обърнеш към следните органи:

Държавна агенция за закрила на детето – <http://sacp.government.bg/bg/>;

Съвет за електронни медии – <http://www.cem.bg/>;

Комисия за защита на личните данни – <https://www.cpdp.bg/>;

Комисия по етика в електронните медии – <http://mediaethics-bg.org/>.

Сигурност в интернет – **Национален център по безопасен интернет** – <https://www.safenet.bg>.

Ако попаднете на съдържание, за което предполагате, че е незаконно, сигнализирайте на Горещата линия за безопасен интернет – <https://www.web112.net>.

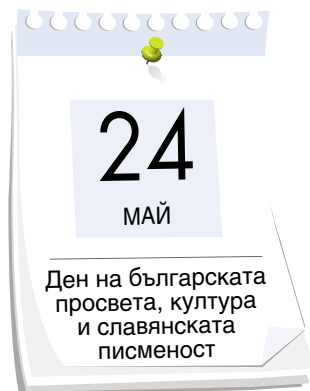
Достъп на детето до подходяща информация

Имаш право на достъп до информация и материали от различни източници, особено до тези, които са насочени към подкрепа на твоето благосъстояние, физическо и психическо здраве, на език, разбираем за теб. Това е тясно свързано с правото ти свобода на изразяване и максимално развитие. Семейството и учителите ти трябва да те защитават от вредна за теб информация.

Важна роля за това имат и медиите, които трябва да бъдат достъпни за теб, да насърчават и да зачитат правото ти на участие и на мнение, да разпространяват материали, съобразени с целите на образованието ти. Медиите трябва да запознават децата и възрастните с основните принципи и разпоредби на Конвенцията на ООН за правата на детето.

Държавата трябва да насърчава производството на детска радио- и телевизионна продукция, на детски книги.

Цели на образованието

Образованието трябва да развива своята личност, талантите ти, твоите умствени и физически способности до най-пълния им потенциал. Образованието трябва да засилва уважението към правата на човека и основните свободи.

Образователният процес трябва да осигури превръщането ти в активен и отговорен гражданин. Да те подготвя за отговорен живот в едно свободно общество, в духа на разбирателство, мир, толерантност, равенство на половете, уважение към родителите ти, уважение към мнението и възгледите на останалите членове на обществото, към собствената ти културна самоличност, език и ценности.

Важна задача на образованието е да научи децата да живеят заедно, да планират общо бъдеще, да управляват конфликти.

Комитет на ООН по правата на детето – Комитетът по правата на детето е главният орган на ООН за мониторинг по прилагането на Конвенцията за правата на децата от държавите членки. Той е основан през 1991 година и е съставен от 18 независими експерти от различни страни. През 2016 г. за първи път от основаването на Комитета в неговия състав е избран български член – това е доц. д-р Велина Тодорова.

„Децата не губят човешките си права поради това, че минават през училищните врати. Образованието трябва да бъде осигурявано по начин, който уважава вроденото достойнство на детето и му позволява да изразява своите възгледи и да участва в училищния живот.“

Право на детето на образование

Образованието е от съществено значение за твоето развитие и благосъстояние. Държавата трябва да ти гарантира не само равнопоставен достъп до образование, но също така и равнопоставени възможности за успех.

Имаш право на безплатно и качествено основно образование, на осигурен достъп до различни форми на средното образование, както и на професионално ориентиране. Трябва да се прилагат подходящи мерки за насърчаване на редовната посещаемост в училище.

Образованието трябва да бъде предоставено по начин, който уважава присъщото достойнство на детето и му позволява да изразява своите възгледи открито, да участва в училищния живот.

Какво е приобщаващо образование? Приобщаването означава насърчаване на участието на всички деца и възрастни. То означава също да подкрепим училището да отговори на различния опит на децата, на техните различни интереси, знания и умения.

Ти и твоите приятели можете да научите повече за приобщаващото образование от: <http://priobshti.se/>, Център за приобщаващо образование.

Твоето мнение е важно!

Какво е за теб правото на здравеопазване? – попитахме Ема, детски посланик на омбудсмана:

- ▶ Да имам право на добро лечение, когато съм болна;
- ▶ Да имам право на разбираема информация за здравните грижи и за това какво ще се случи с мен;
- ▶ Лекарят, зъболекарят и медицинската сестра да ме питат за мнението ми;
- ▶ Болниците и здравните заведения да бъдат светли и ярки, да получавам добро отношение и грижа според нуждите ми;
- ▶ Искам болниците да станат приятели на детето.

Чл. 122 от Закона за здравето

В рамките на утвърдените учебни планове се осигурява обучение на учениците по:

1. лична хигиена;
2. здравословно хранене;
3. здравословна жизнена среда;
4. здравословен начин на живот;
5. предпазване от инфекциозни

болести;

6. здравни рискове при тютюнопушене, употреба на алкохол и наркотични вещества;

7. сексуално поведение, предпазване от полово предавани болести и СПИН и предпазване от нежелана бременност;

8. първа помощ при пострадали.

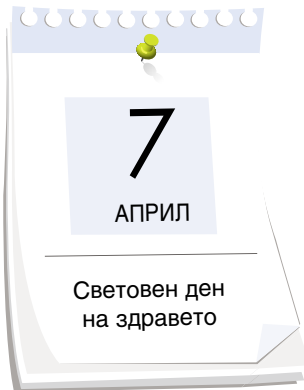

Право на гетето на здраве и здравни услуги

Ти имаш право на качествено здравеопазване, което включва: лекарства, болници, здравни специалисти. Правото на здравеопазване включва също достъп до здравни услуги за лечение на заболяването ти, на периодичен контрол на лечението ти, както и услуги за възстановяване на твоето здраве. Имаш право на подходящо здравно образование, за да знаеш как да се грижиш за себе си и да останеш здрав. До 16-годишна възраст имаш право на медицинска помощ извън обхвата на задължителното здравно осигуряване.

Твоята държава трябва да полага усилия за пълноценно осигуряване на това право, както и да предприема подходящи мерки за равния достъп на всички деца до качествени медицински услуги.

Имаш право на чиста околна среда и вода за пиене и на здравословна храна.

Център „Фонд за лечение на деца“, е създаден към Министерството на здравеопазването.

Неговата мисия е да подпомага финансово и организационно деца, които се нуждаят от диагностични и лечебни процедури в чужбина и в България.

София, бул. „Акад. Ив. Ев. Гешов“ №15, ет. 11

телефони: +359 2 / 851 92 51, +359 2 / 895 31 04

E-mail: cfld@mh.government.bg

В детската градина, в училище или на улицата, на която живееш, може да има деца с увреждания,

които срещат трудности при движение или не могат да вървят, деца, които не чуват добре или са глухи, които имат нарушено зрение или затруднение в ученето. Има деца, които страдат от различни заболявания. Тези деца имат нужда от помощ. Ти можеш да помогнеш!

Ако видиш, че на някое дете му е трудно да се качва или да сплиза по стълбите, приближи се, предложи му да се облегне на теб или му помогни да носи раницата си.

Децата, които не могат да вървят или се движат със затруднения, не могат да участват в детски игри. Предложи игра, в която могат да вземат участие всички деца, без да се чувстват отхвърлени.

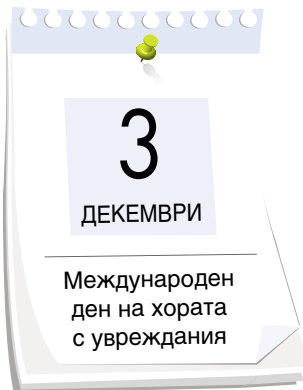
Не имитирай слабостите на другите, не се присмивай на деца, които са

Права на децата с увреждания

Ако си дете с увреждане, за теб трябва да се полагат специални грижи, да ти се осигури подкрепа и образование, така че да можеш да водиш пълноценен и самостоятелен живот в обществото, съобразен с възможностите ти.

Имаш право на помощ и подпомагане от асистент, на равен достъп до здравни грижи, на рехабилитация, на подготовка за трудова дейност, имаш право на участие в решенията, които те засягат. Имаш право и на всички права в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, особено на правото да живееш със семейството си.

„Да имаш увреждане не е нещо лошо. Дори можеш да се гордееш с него. Ние сме различни и имаме различни СПОСОБНОСТИ. Всяко дете може да бъде посланик на способност на нашите семейства, училища и общности. Всички ние имаме идеи, опит и умения, които могат да служат на останалите. Всички трябва да ни почитат и уважават такива, каквито сме.“

Виктор Сантяго Пинега и УНИЦЕФ

Прочети повече за Конвенцията за правата на хората с увреждания на страницата на УНИЦЕФ: <https://www.unicef.org>.

болни или са по-слаби от връстниците си. Грижи се за тях, за да не паднат и да не се наранят. Не бъди "присмехулник,..". Външният вид не казва дали един човек е добър или лош, възпитан или грубиян, честен или лъжец. Не се присмивай на високите и ниските, на пълните или слабите деца.

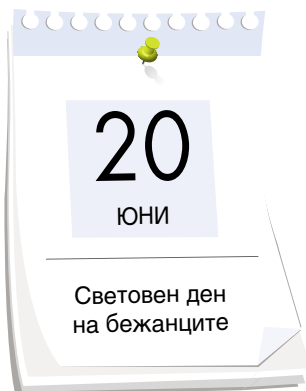
Деца, които имат проблеми със зрението, не могат да четат това, което е написано на дъската или с малки букви в книгата. Прочети им това, което не могат да прочетат.

За някои деца е трудно да се научат да четат и пишат. Те повтарят едни и същи грешки многократно. Ако имаш време, чети с тях.

Ако групата ти или класът ти отива на театър и там няма специален вход за деца с инвалидни колички, помоли приятелите си да ти помогнат да ги пренесете.

Из „Кодекс на децата, или как да бъдем приятели с всички“

Права на децата бежанци

Ако си дошъл в нова страна, защото родната ти страна не е безопасна за теб, имаш право на защита и подкрепа. Държавата, в която влизаш, трябва да създаде всички условия за приемането и закрилата ти, като приложи специални мерки. Имаш право на подходяща храна, образование, здравеопазване и грижи, достъп до процедурите за търсене на убежище независимо от възрастта ти.

Ако не си придружен от възрастен, ако си разделен от семейството си или си загубил контакт с него, имаш право на специални грижи и закрила. Възможност да се събереш с членовете на семейството ти на едно място.

Ти имаш същите права като децата, които са родени в страната, в която си пристигнал и търсиш убежище.

Какво е непридружено дете бежанец? „Непридружен“ е този малолетен или непълнолетен чужденец, който се намира на територията на Република България и не е придружен от свой родител или друго пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай.

Право на детето на почивка, игри и културна дейност

Играта е от такова значение за твоето здраве и развитие, че е призната като основно право в Конвенцията на ООН за правата на детето. Играта е основна дейност за развитието на твоя потенциал, защото тя те учи да обичаш и да изобретяваш живота, възпитава те на уважение, достойнство, равноправие, интеграция, честност и сътрудничество, а не просто да прекарваш своето време. Чрез играта изграждаш умения, упражняваш тялото и въображението си и се социализираш. Спортът те учи на същото.

Имаш право на пълноценно участие в културния и творческия живот като потребител и като създател на културни продукти. Ако си дете с изявени дарби, държавата е предвидила система от мерки, за да гарантира развитието им.

Право на гетето на закрила от всички форми на насилие

Ти и твоите приятели, както и всяко дете, имате право на закрила от всички форми на физическо или умствено насилие, посегателство или злоупотреба, от липса на грижи или небрежно отношение, от малтретиране или експлоатация, от сексуално посегателство. Това твое право е гарантирано в чл. 19 от Конвенцията на ООН за правата на детето. Никой няма право да ти причинява болка или страдание, да те обижда, да те удря, да те подценява, да ти се подиграва. Насилието над деца в България, включително и телесното наказание, е забранено със закон.

Възрастните, както и децата, не трябва да постъпват по начин, който да те наранява или да те поставя в риск. Затова за твоята безопасност отговорност носят твоите родители, държавните институции, органите за закрила, лекари, учители, полицаи, съдии, омбудсманът, медиите и цялото общество.

Имаш право на помощ, когато се чувстваш наранен, пренебрегван или ако се държат зле с теб.

116 111 - Национална телефонна линия за помощ и подкрепа на деца и юноши

Създадена е от Държавната агенция за закрила на детето и предлага информиране, консултиране и помощ на деца във връзка с широк спектър от проблеми. Линията е насочена към децата, юношите, техните родители, близки, както и към граждани, търсещи информация и помощ по проблемите на деца. Екип от специално подготвени консултанти поема обажданията на линията денонощно, като предоставя на обаждачите се помощ, осигурявайки емоционална подкрепа, пространство за споделяне на тежки емоции и преживявания, кризисна интервенция, информация за налични ресурси и начини за справяне с различни проблеми.

Националната телефонна линия за деца е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждачите се, независимо дали звънят от стационарен или от мобилен телефон.

Тя функционира 24 часа в денонощието.

Можеш да споделиш:

- ▶ за проблеми в семейството ти;
- ▶ за проблеми в училище;
- ▶ ако някой те заплашва;
- ▶ ако някой упражнява насилие над теб;
- ▶ ако се чувстваш заплашен или несигурен;
- ▶ ако си объркан и не знаеш

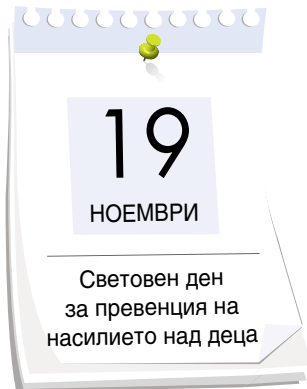
- ▶ как да подредиш нещата;
- ▶ ако нещо неочаквано и сериозно се е случило;
- ▶ ако си в беда;
- ▶ ако твой приятел е в беда;
- ▶ ако просто искаш да поговориш с някого;
- ▶ ако искаш да се похвалиш

Право на детето на закрила

Ти имаш право на закрила в твоето израстване и развитие. Закрила от насилие и принудително въвличане в дейности, които са опасни или вредни за здравето ти.

Законите в страната те защитават от малтретиране, телесно наказание и от методи на възпитание, отглеждане и образование, които накърняват твоето човешко достойнство и те поставят в риск. Мерките и дейностите за закрила се основават на принципите: зачитане и уважение на своята личност; да бъдеш отглеждан в семейна среда; осигуряване на най-добрия ти интерес; грижа в съответствие с потребностите ти; незабавност на действията за закрила; подкрепа на семейството ти и внимателен подбор на специалистите, които работят в системата за закрила.

Закон за закрила на детето, приет през 2000 г. Законът има за цел да осигури закрилата на детето и неговия най-добър интерес. Съгласно този закон дете е всяко физическо лице до 18 години. Съдържа редица превантивни мерки, целящи закрилата на детето. Урежда правата, принципите и мерките за закрила, органите на държавата и общините и тяхното взаимодействие, както и участието на юридически и физически лица в такива дейности.

Право на гетето на закрива от тормоз

Какво е тормоз? Това е злонамерена проява на друг срещу теб, която има за цел да те нарани или унижи, извършва се от позицията на по-силния и се повтаря многократно.

▶ ТОРМОЗ В УЧИЛИЩЕ

Твой съученик започва да те нарича с обидни имена, да те заплашва или да разпространява за теб слухове, блъска те в коридора, принуждава те да му даваш свои вещи или пари. Насърчава другите да те изключат от приятелския си кръг.

Това е тормоз! Не отмъщавай на този, който те тормози, а се обърни към родител, учител или към психолога в училище, за да ти помогнат.

▶ ТОРМОЗ ВЪВ ВИРТУАЛНА СРЕДА (кибертормоз)

Започваш да получаваш обидни, заплашителни или подигравателни текстови съобщения по мобилния си телефон. Някой разпространява за теб материали в интернет или в социалните мрежи, които те злепоставят или унижават.

Това също е тормоз и ти трябва да се обърнеш към възрастен, за да потърсиш помощ.

Сигнал за кибертормоз можеш на подадеш и тук: <http://www.cybercrime.bg>

▶ НИКОЙ НЯМА ПРАВО ДА ТОРМОЗИ ДРУГИТЕ!

Ден на розовата фланелка – Световен ден за борба с тормоза в училище

Всяка година в последната сряда на февруари отбелязваме международния Ден за борба с училищния тормоз.

Тази инициатива започва през 2007 г., когато две момчета от Канада застават зад гърба на свой приятел и съученик, който бил тормозен, защото дошъл на училище с розово поло. Дейвид Шепърд и Травис Прайс купуват розови тениски и на следващия ден ги раздават на всички в училище, които дръзват да се включат. А те се оказали много.

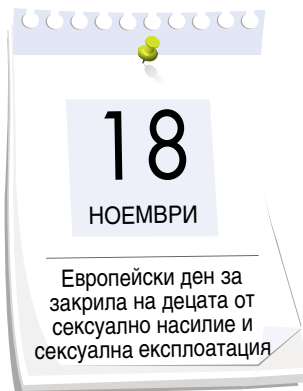
Право на детето на закрила от сексуално насилие и сексуална експлоатация

Твоята държава трябва да те защитава от всички форми на сексуално посегателство и сексуална експлоатация. В твоето училище трябва да има програми за сексуално образование, от които да получаваш и информация за рисковете от сексуална експлоатация и сексуално насилие, както и за начините да се предпазиш от тях. Тази информация трябва да бъде адаптирана към твоето разбиране и развитие, за да ти помогне да разбереш какви рискове крие за теб този вид насилие.

Не забравяй, че можеш да станеш жертва на сексуално насилие и в интернет.

Важно е да знаеш, че съгласно разпоредбите на Конвенцията на ООН за правата на детето и на българското законодателство никой няма право да те подбужда или принуждава да се занимаваш с каквато и да е сексуална дейност, да те експлоатира с цел проституция, да те принуждава да участваш в порнографски материали. Сексуално насилие е и когато някой те докосва по начин, който те кара да се чувстваш неприятно и да се срамуваш.

Тези действия на подбудителите и извършителите се наказват от закона. Виновен е само този, който упражнява сексуално насилие или те въвлича в сексуална експлоатация.

В България са създадени различни институции, които имат отговорността да предприемат мерки и действия за защита на твоите права. Една от тези институции е **Държавната агенция за закрила на детето**. В нея работят екипи от различни специалисти – психолози, педагози, лекари, юристи, които разработват програми за решаване проблемите на всички деца и към които можеш да се обърнеш, когато имаш проблем или искаш съвет.

София –1051, ул. „Триадица“ № 2

Тел.: 02/933 90 10

Факс: 02/980 24 15

sacp@sacp.government.bg

<http://sacp.government.bg>

Мерки за закрила

Закрилата на детето в България се осъществява чрез прилагане на различни мерки за закрила, които са регламентирани в Закона за закрила на детето. Мерките за закрила се определят от органите за закрила, като водещ принцип е най-добрият интерес на детето:

- ▶ Съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда;
- ▶ Настаняване в семейство на роднини или близки;
- ▶ Осиновяване;
- ▶ Настаняване в приемно семейство;
- ▶ Предоставяне на социални услуги – резидентен тип;
- ▶ Настаняване в специализирана институция;
- ▶ Полицейска закрила;
- ▶ Специализирана закрила на обществени места;
- ▶ Информирание на децата и родителите им за правата и задълженията им.

Агенция за социално подпомагане

Прилага държавната политика в областта на социалното подпомагане и закрилата на детето.

София–1051, ул. „Триадица“ № 2

горещ телефон +359 2/ 935 05 50

тел.+359 2) 811 96 07

<http://www.asp.government.bg/>

Структурите на Агенцията са: Дирекции „Социално подпомагане“ и Отдели „Закрила на детето“, които носят отговорност на регионално и местно ниво.

Специализирани органи за работа по въпросите на децата са Отделите „Закрила на детето“.

Какво правят отделите „Закрила на детето“?

▶ Социалните работници, които работят в тези отдели, подпомагат родителите ти и тези, които се грижат за теб по проблеми, свързани с твоето отглеждане, възпитание и обучение.

▶ Могат да те информират за твоите права и задължения.

▶ Могат да съдействат за подобряване на условията, в които живееш.

▶ Ако има конфликт или трудност в общуването между теб и родителите, могат да помогнат да го разрешите.

▶ Могат да те посъветват при избора на училище и професия или да ти помогнат да си намериш работа, ако си навършил 16 години.

▶ Проверяват сигнали, в които има твърдения за нарушения на твоите права, правят проучвания и търсят най-доброто решение за теб.

Закрила на гетето от домашно насилие и телесно наказание

► КАКВО Е ДОМАШНО НАСИЛИЕ?

Това е всеки акт на физическо, сексуално, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудително ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права на детето.

Законът за защита от домашно насилие защитава както децата, върху които е упражнено непосредствено насилие, така и тези деца, които косвено са засегнати, когато домашното насилие е извършено в тяхно присъствие.

Ако станеш жертва на домашно насилие, можеш да потърсиш помощ от родител, от полицията, от органите за закрила, от учител, от личния си лекар, от психолог.

► КАКВО Е ТЕЛЕСНО НАКАЗАНИЕ?

Комитетът на ООН по правата на детето определя телесното наказание като всяко наказание, при което се използва физическа сила, целяща причиняване на болка или страдание в определена степен, дори и лека.

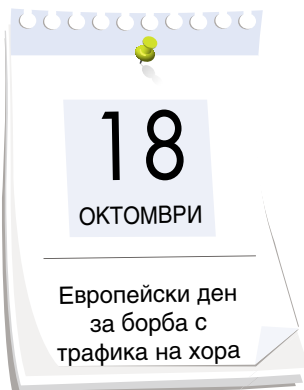
Използването на телесното наказание може да нанесе сериозни вреди върху детето, може да наложи като модел на поведение, че насилието е приемлив и допустим начин за разрешаване на конфликти.

Омбудсманът и мрежа от неправителствени организации създадоха Национална коалиция срещу насилието и телесното наказание срещу деца. Една от целите на тази коалиция е да мобилизира обществен и политически ресурс на нетърпимост към проявите на насилие и телесно наказание над деца.

Ако ти или твой приятел имате нужда от помощ или повече информация за насилието и/или телесното наказание, обади се на телефон 076 60 10 10 или посети сайта на фондация П.У.Л.С. <http://pulsfoundation.org/>

► ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО ОТ ОТВЛИЧАНЕ И НЕЗАКОННО ИЗВЕЖДАНЕ ИЗВЪН СТРАНАТА

Твоята държава е поела отговорността да те предпазва от неправомерно извеждане, отвличане или задържане извън страната. Ако това се случи, се предприемат всички необходими мерки за откриването и завършването ти в страната, както и за подкрепа и рехабилитация след това.

Международен механизъм за защита на децата от отвличане и незаконно извеждане от родител е Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвличане на деца, към която нашата страна се е присъединила.

► ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО ОТ ОТВЛИЧАНЕ С ЦЕЛ ТРАФИК

Трафикът на деца е едно от най-тежките нарушения на правата на детето – правото на живот, правото да расте в защитена среда, без насилие и експлоатация. На жертвата на трафик са отнети свободата на движение и свободата на избор – това се нарича "съвременно робство".

Децата могат да бъдат обект на трафик с цел: сексуална експлоатация; трудова експлоатация; принудителна просия; принуда за извършване на престъпления, например кражби, джебчийство; принудителни бракове и трафик на човешки органи.

Трафикът на деца и хора е престъпление, което се наказва от закона.

В България е приет **Закон за борба с трафика на хора**, създадена е Национална комисия за борба с трафика на хора към Министерския съвет, както и местни комисии, които работят за предотвратяване на трафика на хора, за защита, възстановяване и реинтеграция на жертвите на трафик.

Изградени са кризисни центрове за деца, жертви на трафик, в които

се предоставят индивидуална грижа и подкрепа на всяко дете, настанено в услугата.

Национална комисия за борба с трафика на хора
София–1797

Тел.: +359 2 / 80 78 050

Факс: +359 2 / 80 78 059

office@antitraffick.government.bg

<http://antitraffick.government.bg/>

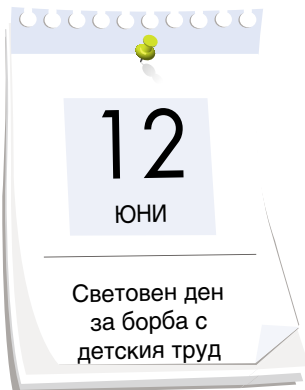
► ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО ОТ УПОТРЕБА НА НАРКОТИЦИ

Член 33 от Конвенцията на ООН за правата на детето задължава твоята държава - да предприема всички необходими мерки за закрилата ти от незаконна употреба на наркотици и психотропни вещества. Да те защитава от въвличане в производство, продажба и разпространение на наркотици.

Никога не забравяй, че всяко наркотично вещество е заплаха за твоето здраве, развитие и живот. Няма ситуация, в която си заслужава да пробваш наркотици.

Можеш да се включиш като доброволец в програми за превенция на употребата на наркотици, защото твоето участие и мнение е ключов ресурс за преодоляване на злоупотребата с наркотици.

▶ ПРАВОТО НА ДЕТЕТО НА ЗАКРИЛА ОТ ДЕТСКИ ТРУД И ВСИЧКИ ФОРМИ НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Твоята държава поема отговорността да те защитава от икономическа експлоатация и от извършването на работа, която крие опасност за теб, може да попречи на образованието ти, да навреди на здравето ти и на твоето развитие.

За да те предпази от експлоатация и детски труд, правителството предприема законодателни, административни, социални и образователни мерки.

Научи повече!

От филми или книги можеш да научиш повече за експлоатирането на детския труд в миналото.

Потърси информация за:

Кои закони в България те защитават от детския труд?

Каква е възрастта, над която можеш да бъдеш нает на работа и при какви условия?

От кои видове труд са защитени децата?

► ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО ОТ ИЗТЕЗАНИЯ, УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ И ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА

Ти никога - не трябва да бъдеш подлаган на изтезание, жестоко или унизително отнасяне или наказание. Конвенцията на ООН за правата на детето и законите в Република България те защитават от незаконно или произволно лишаване от свобода.

Задържане, осъждане или лишаване от свобода на едно дете винаги трябва да е в съответствие със закона, да се използва само в крайна мярка и за възможно най-кратък срок. Детето трябва да бъде изслушвано по подходящ за развитието му начин. По всяко време детето трябва да има достъп до правна и друга помощ.

► ДЕТЕТО И СЪДЕБНИТЕ ПРОЦЕДУРИ

Може да се наложи да участваш в правни процедури в качеството ти на свидетел или жертва на престъпление и насилие; ако си в конфликт със закона или да участваш в административни и граждански производства.

Независимо от ролята ти в съдебното производство е необходимо процедурите в него да бъдат адаптирани и щадящи за теб, да се прилагат от специално обучени професионалисти, които трябва да вземат твоето мнение под внимание.

Всяка система трябва да работи по начин, който да помага на детето.

Ако трябва да участваш в правни процедури, със сигурност ще имаш въпроси, на които ще търсиш отговор: какви са твоите права, кои са хората, с които ще се срещнеш, какво да очакваш от тях и кой би могъл да те подкрепи.

За това ще ти помогне книгата „Дружелюбно към децата правосъдие: ключови термини“, която е подготвена от Европейската агенция за фундаментални права. Можеш да я намериш на страницата на Института за социални дейности и практики: <http://www.sapibg.org/bg>

Националният омбудсман
има законови правомощия да
защитава правата на вас –

ДЕЦА!

Не мълчете!

Всички вие имате
равни права и
заслужавате да
бъдете чути!

#нашетоgether

**ОМБУДСМАН
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

София, п.к. 1202,
ул. „Георг Вашингтон“ № 22
Тел.: +359 2 / 81 06 955
Факс: +359 2 / 81 06 963
priemna@ombudsman.bg
www.ombudsman.bg

**Проект „Укрепване на
капацитета на омбудсмана
на Република България
за независим мониторинг
и популяризиране
на правата на децата“**

